

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary - Cultural

ادبی - فرهنگی

الحاج داکتر امین الدین سعیدی – سعید افغانی

۲۸ جولای ۲۰۱۵

ستر خیرونکی او خدمتگار بختیانی د علم او پوهی ځلانده ستورنویم تلین

سر محقق عبدالله جان بختیانی خدمتگار زمونږ د هیواد او د سیمې مشهور نومیالی عالم ، لیکوال ، تکړه څیرونکی، منلی شاعر او ټولنیز شخصیت زمونږ د وطن د علم او فرهنگ ستر ستوری دی . ددغه عالم شخصیت په هکله د هغه دوست او دژوند ملگری دکتور مولوي محمد سعید « سعید افغانی » په کال ۱۳۲۵ کښې داسې لیکلي:

د مینې په جوارې کښې بختیانی نه یې زړه ورپهستی یې ترینه څارگره دې دویښ ځلموپه لار کې گرانو لوستونکو!

بناغلی عبد الله خدمتگار زما دمرحوم پلار دکتور سعید افغانی نږدې دوست اوملگری وو. هغه په کال ۲۰۰۷ میلادي کې د جرمني دکولن ښار ته د یو فرهنگي سفر په ترڅ کې ددی فرصت مساعد شو چې دهغه

سره وگورم او په ضمن کې دهغه څخه مې اجازه واخیسته چې دهغوی د ژوندلیک په هکله دا لیکنه ستاسو حضورته نشر ته وسپارم .

بناغلی استاد بختیانی صاحب ما ته دعا راگره او دادی دغه کار او لیکنه د حق د لارې دکلتوري مرکز او د افغان ستراتیژیک څیړنود مرکز د فرهنگي کارونو به چوکاټ کې د جناب عبدالله خدمتگار بختیانی دژوند لیک ترسرلیک لاندې ترتیب او خپره شوه .

فاضل استاد عبدالله بختیانی خدمتگار ددغه رسالې په پوښ باندې، په خپل خط او قلم داسې ولیکل :

د محفل یاران چې ټول وي اوزه نه يم د کاغذ تصویر ته گوري او ما یاد کړی

خدمتگار

د اکتوبر میاشت ، د ۲۰۰۷ میلادي - کال

جرمني - کولن

د پرفیسور عبدالله خدمتگار ژوندلیک

سر محقق عبدالله جان بختانی خدمتگار زموږ د هیواد د او سیمې مشهور نومیالی عالم ، لیکوال ، تکړه څیړونکي ، منلی شاعر او اجتماعي شخصیت دی چه د ویش زلمیانو د حرکت سره سم چه په کال « ۱۳۲۵ هجري شمسي د دلو په ۲۵ مه » په ننگرهار کښي جوړه شوه ، تر اوسه پوري د سولي ، ترقي ، وروري او برابري لپاره اخلاصمندانه مبارزه کوي .

استاد بختانی خدمتگار صاحب د ملا آقا جان طیب زوی دی، د ۱۳۴۳ هجری قمری د لوی اختر د میاشتي په نهمه « عرفه » د ۱۳۰۴ هجری شمسی کال د سرطان په لسمه د چهار شنبې د ورځې د څانگت په مهال د ننگرهار ولایت د سره رود په چهار باغ صفا کښي زیږیدلی او نژدې تر شل کلني پوری هلته او سپیدلی دی، ددي مودي په ترڅ کښي يې پلار هلته طبابت کاوه . مور يې د چهار باغ صفا او پلاريې د سره رود د بختان کلي دی. اوس د کابل ښار د خیرخاني په دریمه برخه کښي اوسي .

استاد بختانی خدمتگار صاحب خپلي لومړنی زده کړي په خپل کور کي له خپل مور او پلار نه پیل کړي او بیا د نورو استادانو څخه يې پر مخ بیولی دي .

عربي ديني علوم، فقه، تجويد، تفسير، حديث، اصول فقه، اصول حديث، عقايد، ميراث، صرف و نحو، بدیع، بیان، معاني، حکمت او منطق يې د ننگرهار او کابل په اولسي خصوصي مدرسو کښي ، د کابل عربي دارالعلوم د نصاب په معيار لوستي دي او د « مولوي » درجي ته رسيدلی دی.

فارسي او عربي ادبيات، پخوانی طب او د رياضي درسونه يې د هغه وخت د اولسي مدرسو په معيار سرته رسولي دي.

تاريخ، جغرافيه، فزيک، کيميا او بيالوژي يې « د بکلوریا په معيار » په شخصي توگه مطالعه کړي ده . په فلسفه، ټولنپوهنه، سياست او سيکالوژي کښي يې پراخه مطالعه کړې ده .

د ديني علومو، ادبياتو، طب او رياضي په برخه کي يې له نامتو او پيژندل شويو استادانو نه زده کړي ترلاسه کړي چي د ځينو نومونه يې داسي دي:

خپل مور او پلار، د سره رود د قلعه نو حاجي ملا مدد، د چهار باغ صفا د حضرت صاحب د جامع جومات خطيب ملا محمد حفيظ، د حضرت صاحب د جومات د حافظانو د مدرسې مشر استاد حافظ ملک، د جناب نقيب صاحب طبيب د علي خيلو ملا عبدالغني ، د سره رود د شمسه پور مولوي عبدالله جان، د خوگيانو د نکرخيلو د جامع جومات خطيب مولوي مير عبدالواحد، لوگري ملا عبدالودود معلم، د قاسم يکه ميرانو مولوي امين گل، د لغمان د تيگرو د پشه اي کلي اوسيدونکی مولوي عبدالرحيم، د لغمان مولوي فيض الله ، د جناب نقيب صاحب خليفه او د هغه د زامنو استاد مولوي محمد سعيد سرروضه وال او ځيني نور.

انگريزي ژبه يې تر څلورم ريډره پوري، د پغمان له ښاغلي محمد عمر قریشي معلم سره لوستي ده.

په پښتو ژبه کي څوک استاد نه لري او خپله د خپل ځان ښوونکی دی. په پښتو شعر او ادب کي يې لارښود استادان ، استاد گل پاچا الفت ، استاد قيام الدين خادم ، استاد صديق الله رښتين او استاد عبدالروف بينوا دی .

استاد بختانی صاحب په روسي ژبه پوره بلدیت لري . له ۱۹۶۳ - ۱۹۶۴ ميلادی کال پوري د مسکو ښار د لومونسوف په دولتي پوهنتون کي د روسي ژبي او ادبياتو زده کړه تر لاسه کړې ، او د ژبي د تدريس او درسي موادو د تيارولو د ميتود په برخه کي يې ديپلوم اخيستی دی . د ترجمي د ميتود کورس يې هم هماغلته په برياليتوب پای ته رسولی دی

نوموړي د خپل ژوندانه زياته برخه د هيواد په علمي، تعليمي، څيړنيزو، ادبي، ژورنالېستي او ملي خدمتونو كې تيره كړې ده، په دې لړ كې ۲۳ كاله په پښتو ټولنه او ۱۴ كاله د علومو اكاډمۍ كې په علمي څيړنيزو فعاليتونو بوخت پاتې شوی دی.

استاد بختاني خدمتگار صاحب د ۱۳۲۵ هجري شمسي كال د وري په لسمه د دولت د ماموريت لړۍ د ننگرهار ولايت د پوهني مديريت د ۱۱ مې رتبې مامور په توگه پيل كړی، په ۱۳۲۶ هجري شمسي كال د ننگرهار د مطبوعاتو په مديريت كې د ننگرهار ولايت د مركز د مامورينو د پښتو كورسونو د استاد په حيث مقرر شو، دغه كورسونه رسماً د پښتو ټولني پورې مربوط وو.

د ۱۳۳۱ هجري شمسي كال د زمري په مياشت كې د زېري جريدې مسؤل مدير او د پښتو ټولني مسلکي غړی شو.

هغه د ۱۳۳۴ كال نه تر ۱۳۳۹ هجري شمسي كال پورې په ترتيب سره د ننگرهار د مطبوعاتو د مديريت مرستيال او د پښتو كورسونو آمر و، چې پښتو ټولني پورې مربوط و، د ننگرهار مجلې مسؤل مدير، د مطبوعاتو د مستقل رياست د نشراتو د رياست مسلکي غړی، د ننگرهار د مطبوعاتو لوی مدير او د ننگرهار ورځپاڼې مسؤل چلوونکی او بيا دوهم ځل د ننگرهار مجلې مسؤل مدير په توگه يې دندې تر سره كړي دي.

په ۱۳۳۹ هجري شمسي كال كې د پښتو ټولني مسلکي غړی شو. د دغې ټولني د ادبياتو لوی مدير او بيا د رئيس مرستيال شو او په ۱۳۵۴ هجري شمسي كال كې يې د څيړندوی علمي درجه تر لاسه كړه. وروسته د اطلاعاتو او كلتور په وزارت كې د هيواد ورځپاڼې مسؤل مدير، د پښتو د پراختيا او پرمختيا د ادارې آمر، د خلكو د فرهنگ (فولكلور) د ادارې آمر، د پكتيا د مجلې مسؤل مدير، د هيواد د ورځپاڼې رئيس او سر محرر په توگه وظيفي تر سره كړي دي.

په ۱۳۶۴ هجري شمسي كال كې د افغانستان د علومو اكاډمي علمي غړی شو، دوه كاله د علومو اكاډمۍ د غړيتوب سره د افغانستان د ليكوالو د ټولني د رياست مرستيال او لومړی منشي و.

بيا د علومو اكاډمۍ د علمي غړي په توگه پاتې شوی دی. په ۱۳۷۳ هجري شمسي كال كې متقاعد شوی. بختاني خدمتگار صاحب د پورته يادو شويو دندو تر څنگ وخت په وخت په بنوځيو او كورسونو كې د پښتو، دري او عربي ژبو تدريس هم كړی او د كابل پوهنتون د ادبياتو د پوهنځي د پښتو ادبياتو د تاريخ د استاد په حيث خدمت كړی دی.

په ۱۳۸۲ هجري شمسي كال كې يو څه موده د افغان يووالي د اونيزې مسؤل مدير و، او په هماغه كال د علومو اكاډمۍ د ضرورت له مخې تقاعد يې ترفع او د ۱۳۸۵ هجري شمسي كال د وري مياشتې تر پيله پورې يې د دې اكاډمۍ د مشر علمي غړي په توگه خپلو علمي وظيفو ته دوام ورکړی او بيا تقاعد ورکړی شوی دی. د استاد وروستۍ دولتي رتبه مافوق ده.

استاد بختاني صاحب په ۱۳۵۵ هجري شمسي كال كې د پښتو ټولني لخوا د څيړندوی لوړه علمي درجه تر لاسه كړی، وروسته د علومو اكاډمۍ لخوا دغه علمي درجه د سر محقق په علمي درجه واوښتله او په همدې درجه ومنل شو، چې دغه درجه د پوهنتون د پوهاند يا « پروفيسر » درجې سره معادله ده.

د استاد د زېږدو اتيا يمه كليزه د افغانستان د علومو اكاډمۍ، لخوا په يوه درنه علمي غونډه كښي نمانځل كيدله، د افغانستان د علومو اكاډمۍ لوی ريس پخپله پرانېستو نكي وينا كښي وعده وركړه چې نوموړي استاد ته د « اكاډميسن » د علمي درجې دوركولو په باب لور و مقاماتو ته وړانديز كوي. د غونډې د برخه والو له خوا ددې وعدي هرکلی په چكچكو او لولو سره وشو، مگر په عملی او رسمي توگه لايې درك معلوم نه دی. چه د

حق د لاری د کلتوری مرکز او د افغان ستراتیژیک څیړني مرکز هیله لری چه د استاد بختانی خدمتگار صاحب ؛ دا علمي درجه « اکادميسن » په هکله ، لور مقامات جدی توجه وکړي .

استاد بختانی صاحب ؛ د هیواد او سیمي مشهور دانشمند ، د ژبو ، ادبیاتو او تاریخ تکره څیړندوی ، منلی شاعر ، ماهر ژورنالیست او فرهنگي ټولنیز ملی شخصیت دی .

هغه په پښتو او دري ژبو نظم او نثر لیکي او څیړني کوي . له عربي او روسي ژبو څخه يي علمي څیړنيزي او ادبي ترجمي کړي دي . د سلو په شا و خوا کيني علمي او ادبي آثار تالیفات او ترجمي لري او تر زرو زیاتي ټولنيزي او سیاسي مقالې او مرکي يي د هیواد او بهرنیو هیوادنو په رسنیو کښي خپري شوي دي .

استاد بختانی صاحب د هیواد او بهر په پیرو علمي ، ادبي څیړنيزو غونډو، سیمینارونو، سمپوزیمونو او کنفرانسونو کښي فعاله برخه اخستي ده . او په دي لړ کښي يي پخوانی شوروی اتحاد ، پاکستان ، هندوستان ، عراق ، المان ، چکوسلواکیا او پولیند ته علمي فرهنگي سفرونه کړي دي .

استاد بختانی صاحب په ۱۳۸۵ هجری شمسي « ۱۴۲۷ » هجری قمری کال ، عربستان ته د حج فریضي د ادا کولو لپاره ولاړ . اوس یو نوی کلن دی ، په سپینه ژیره په پیر شوق او ذوق مطالعه کوي ، قلم چلوي ، د علم او ادب په خدمت بوخت دی .

درس ورکوي د علومو د اکاډمی د یو شمیر غړو د علمي پروژو لارښودنه کوي او په ژبنيو ، ادبي ، ټولنيزو او سیاسي چارو کښي خائله مستقل فکر او دریځ لري . هغه ته د الله پاک له دباره روغتیا او با ثمره اوږد ژوند غواړو او د چاپ په اعتبار ، په کروڼولو ژیکه بڼه د هغه د تالیفاتو نومینود وړاندې کوو:

د سر محقق بختانی خدمتگار یو لړ آثار « کتابونه او رسالې »

- په اسلام کښي د بنځو حقوق - د مصدر (المنار) د جريدې د مدير، رشيد رضا، د (الوحى المحمدي) له کتاب څخه ترجمه د ۱۳۲۷ هـ ش چاپ

- مصایب الدخان (د تمباکو زیانونه) د مصر د (الازهر)

- د استاد سيد محمد عبدالغفار الهاشمي الافغانی د عربي کتاب ژباړه - د ۱۳۳۲ هـ ش چاپ . دوهم ايديشن له زیاتونو سره بیا ترجمه د ۱۳۴۸ هـ ش چاپ

- اراده - (روحیات) - د پروفیسر غلام حسن مجددی له دري لیکني نه ژباړل شوی او د آریانا دایرة المعارف د یو شمیر نورو لیکنو ژباړه - د ۱۳۳۲ هـ ش چاپ

- شعر او ادب د پښتو د معاصر شعر او ادب تیوریکي څیړنه ټولونه ، سریزه او اهتمام د ۱۳۳۳ هـ ش چاپ

- د زره راز د شعرونو لومړی مجموعه د ۱۳۳۵ هـ ش چاپ -

- پښتانه د علامه اقبال په نظر کښي ۱۳۳۵ هـ ش

- میرزا عبدالرحیم رحیمی (احوال و اشعار) بزبان دری ۱۳۳۵ هـ ش . چاپ دوم با افزونی ها ۱۳۸۰ هـ ش

- پښتني خویونه _ ادبي ټولنپو هنیزه څیړنه ۱۳۳۵ هـ ش -

- د ملنگ جان خورې نغمې ټولونه ، سمون ، سریزه او ترتیب ۱۳۳۵ هـ ش . دوهم چاپ له زیاتونو سره ۱۳۴۸ هـ ش

- خورې ترخي د ادبي او انتقادي نثرونو مجموعه د ۱۳۳۶ هـ ش چاپ

- سیدو ملنگ موزیکال اصلاحي ډرام په څلور وپړدو کښي په ننگرهار نندارې کښي ښودنه : ۱۳۳۸ هـ ش په کابل کښي چاپ ۱۳۴۱ هـ ش

- علمي آزمويندنه په ساده وسايلو ساينسي درسي مرستيال - د موريس پارکر ليکنه - د استاد غلام علي آيين له دري ترجمې نه پښتو شوی - ۱۳۴۱ هـ ش
- راز د شعرونو دوهمه مجموعه ۱۳۴۲ هـ ش
- پښتو کلي څلورم ټوک درسي ۱۳۴۵ هـ ش
- شرنگ د شعرونو درېيمه مجموعه ۱۳۴۶ هـ ش
- معاصر ادبيان تذکره ۱۳۴۷ هـ ش
- توربريش د پښتنو ملي تاريخي شفاهي سندرې ټولونه ، ترتيب او سرريزه ۱۳۴۷ هـ ش دوهم چاپ ۱۳۸۷ هـ ش
- پښتو لنډې کيسې د لنډو داستانونو مجموعه ۱۳۴۷ هـ ش
- د خوشحال خان خټک ربا عيات دا کادميک متن جوړونه له ملگرو سره ۱۳۴۹ هـ ش -
- د پښتو ټولني رئيسان او غړي (تذکره) ۱۳۴۶ هـ ش
- ابربهاری د دري شعرونو مجموعه ۱۳۵۱ هـ ش
- مرغلري د ادبي نثرونو مجموعه ۱۳۵۱ هـ ش
- د پښتويت د لنډو داستانونو مجموعه ۱۳۵۲ هـ ش
- ديونس خيبري ديوان _ نقل ، سمون ، سرريزه ، اکادميک متن او اهتمام ۱۳۵۶ هـ ش
- دپادري هيوز کليد افغانی سرريزه ، تعليقات او لغتنامه ۱۳۵۶ هـ ش
- پښتانه شعراء څلورم ټوک تذکره ۱۳۵۷ هـ ش
- د افغانستان سفر له روسي نظم څخه پښتو منظومه ترجمه ۱۳۵۷ هـ ش
- پښتو چاپي آثار ټولونه ، اوډنه او سرريزه ۱۳۵۷ هـ ش
- د گلوکر د شعرونو پنځمه مجموعه ۱۳۵۹ هـ ش
- څورب او خوار له روسي څخه د انتون چيخوف د داستانونو ترجمه ۱۳۵۹ هـ ش
- د زره آواز د شعرونو انتخابي مجموعه ۱۳۶۳ هـ ش
- شفق د شعرونو مجموعه ۱۳۶۳ هـ ش
- تذکره الشعراء تدوين ، سرريزه او حواشي ۱۳۶۳ هـ ش
- د باچا خان ليکونه لومړی ټوک ټولونه ، اوډنه ، سرريزه او حواشي ۱۳۶۳ هـ ش
- زمونږ وطن د جرگو وطن تاريخي ۱۳۶۴ هـ ش
- د سولي آواز ادبي قهرمان خان عبدالغفار خان تذکره ۱۳۶۶ هـ ش
- د بابا مشالونه د باچا خان وجيزې انتخاب ، ټولونه او سرريزه ۱۳۶۶ هـ ش
- د اخلاص هديه د خان عبدالغفار خان په باره کښي شعرونه ټولونه ، اوډنه او سرريزه ۱۳۶۶ هـ ش
- د سولي او تفاهم د ليارې مبلغ دوکتور سعيد افغانی، د دوهم تلين په وياړ. تذکره ۱۳۶۶ هـ ش
- پښتانه شعراء پنځم ټوک تذکره ۱۳۶۷ هـ ش
- سوله او سلام د اسلام په رڼا کښي ديني څيړنه ۱۳۶۷ هـ ش
- د خان عبدالغفار خان اندونه او انځورونه ټولونه ، اوډنه او سرريزه ۱۳۶۸ هـ ش
- د پاکستان اسلامي ماهيت . . تاريخي ۱۳۶۸ هـ ش

- د ملي ادب او ژور ناليزم خادم د استاد قيام الدين خادم تذکره ۱۳۶۸ هـ ش دوهم چاپ ۱۳۸۶ هـ ش درېيم چاپ ۱۳۸۷ هـ ش
- فراقنامه منظومه ۱۳۷۸ هـ ش
- زما استاد الفت تذکره او ادب څيړنه ۱۳۸۰ هـ ش
- خوشحال خان او يو څو فرهنگيالي خټک تذکره او ادب څيړنه ۱۳۸۰ هـ ش
- گلنامه بولله ۱۳۸۱ هـ ش
- د ملي ادب او ژور ناليزم يو هير شوی خدمتگار شمس الدين قلعتکی تذکره ۱۳۸۱ هـ ش
- ترنم دل - مجموعه اشعار دری ۱۳۸۱ هـ ش
- ویرني د شعرونو مجموعه ۱۳۸۱ هـ ش
- خدمتگار د فقير خېل په کتب خانه کښي خاطرې او څيړنې ۱۳۸۲ هـ ش
- د قرآن شريف ځيني خطي نسخې تجويدونه ، تفسيرونه ، مفسران او مدرسې ۱۳۸۳ هـ ش
- د بياض ديوان نقل سمون حاشيي او سرريزه (اکادميک متن) ۱۳۸۳ هـ ش
- زه ، ملنگ جان او خورې نغمې تذکره او خاطرې ۱۳۸۳ هـ ش
- د باچا خان ليکونه ټولونه ، اوډنه ، سرريزه او حواشي ۱۳۸۴ هـ ش د لومړي او دوهم ټوک يو ځای دوهم چاپ ۱۳۸۷ هـ ش
- بشریت مجبور ورنجور در آستانه هزاره سوم ميلاداجتماعی سیاسی ۱۳۸۴ هـ ش
- پښتو پالنه او ژب څيړنه ۱۳۸۴ هـ ش
- حماسه ويونکی مبارز شاعر اجمل خټک ايډيټ ، سرريزه او اهتمام ۱۳۸۴ هـ ش
- د سيد جمال الدين افغان د ژوندانه هدف ۱۳۸۵ هـ ش
- د هيلې د هيلې سپين وزر بديعي ترجمې ۱۳۸۶ هـ ش
- ددين ستوری مولانا نجم الدين دهدي اخوانزاده ۱۳۸۶ هـ ش
- ستاره دين مولانانجم الدين اخوانزاده هده ترجمه محترم فضل الرحمن فاضل ۱۳۸۷ هـ ش
- د سپين غره په لمنو کښي سياسي ، ټولنيزي ليکنې ۱۳۸۶ هـ ش
- شجره پير پټان مرتب : غلام حبيب نوابی تصحيح ، تنقيح ، ايډيټ ، مقدمه و اهتمام ۱۳۸۶ هـ ش
- د گلڅوونو په ارمان د څلوريزو مجموعه ۱۳۸۷ هـ ش
- پير افغانان د حکيم الله تصور ليکنهايديت ، سرريزه او چاپخانه ۱۳۸۷ هـ ش
- بازتاب رویداد های تاریخی در سروده های اولسی پښتو ۱۳۸۷ هـ ش
- دوه ادبي ليکونه ۱۳۸۷ هـ ش
- د کوشانی دورې ځيني يادگارونه تاريخي ، لرغون پوهنه ۱۳۸۷ هـ ش
- د حج سفر کيسې او خاطرې ۱۳۸۷ هـ ش
- فخر افغان او افغانستان ۱۳۸۷ هـ ش
- ابن سينا اديب طبيب ۱۳۸۸ هـ ش
- د نارنج بهار تاريخي ، ادبي ، څيړنيز او طبي ۱۳۸۸ هـ ش

چاپ لاندې « ناچاپ »

- تازه گلونه د معاصرو شاعرانو د شعرونو انتخابي مجموعه انتخاب ټولونه ، سمون ، اوډنه او اهتمام

- اقبال ، افغان او افغانستان
- رساله (تعاملات حقوقیه و جزائیه ملی نگارش عبدالرحمان پژواک . استنساخ ، تصحیح ، تنقیح و پیشگفتار
- یوده گوتی کاغذ - د خدمتگار مکاتبی
- د خدمتگار د اشعارو کلیات

ناچاپه آثار

- د مرغلرو لتون ادب څیرنه
- دستور وانجمن ادبی څیری او څیرنی
- د کتابو کتنه بېلیو گرافي
- پښتانه شعرا، شپږم ټوک تذکره
- پښتانه شعرا ، اووم ټوک تذکره
- تذکره نویسی معاصر به ارتباط شعر دری در افغانستان
- دیوان خلیفه قاسم قاسمی چهار باغی نقل ، تنقیح ، مقدمه و
- در گستره ادب دری ، پژوهشهای ادبی
- د ملي شاعر ژوند او هنر - د ملنگ جان په باره کښی
- رنگین غوندي عذاب - د اجمل خټک ژوند اوفن
- د خدمتگار طبي لیکنی
- د هیواد د بیا رغولو په هیله ټولنیزې سیاسي لیکنی
- د احمد گل شاعري
- د ملک نعیم سندري
- د بینا د ورو لوبی
- د خاطر اتو دفتر
- افغانستان د شعرونو مجموعه
- تشدد او نفرت څلوریزی
- د زره زخمونه بولله
- د میراث ضابطه فقهي
- وینس زلمیان « کار لاندې »
- د شوروي اتحاد سفر
- یوه هفته په اوزبکستان کښی
- د چکوسلواکیا او پولیند سفر
- د عراق سفر
- د بن سفر
- چکچکستان زنده باد - خاطري
- د خدمتگار د کتابخونی خطی او نادری نسخی بېلیو گرافي د کار لاندی
- الحاج داکتر امین الدین سعیدی - سعید افغاني
- د حق د لاری د کلتوري مرکز او د افغان ستراتیژیک څیرنی مرکز مسول